

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

-

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetystä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

-

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Puolustusministeriö toteaa, että merkittävä säädös koskien esitystä laiksi sukupuolen vahvistamista Puolustusvoimiin liittyen on asevelvollisuuslaki (1438/2007). Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta säädetään puolestaan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995). Lausunolla olevan esitysluonnoksen 3 §:n perusteluiden mukaan vahvistettua sukupuolta olisi pidettävä henkilön sukupuolena esimerkiksi asevelvollisuuslakia sovellettaessa. Asevelvollisuuslain 2 §:n 1 momentin mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, jollei jäljempänä toisin säädetä. Asevelvollisuuslaissa säädetään kutsunnasta, jossa lain 12 §:n mukaan määritetään asevelvollisen palvelukelpoisuus, ja sen perusteella päätetään palveluksesta. Kutsunanalainen on asevelvollisuuslain 13 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan miespuolinen henkilö, joka kutsuntavuonna täyttää 18 vuotta. Kutsunanalaisuus määräytyy väestötietojärjestelmään merkityn sukupuolen mukaan ja siten myös kutsunanalaisuudessa

henkilön sukupuolena pidettäisiin henkilön tämän lain mukaan mahdollisesti vahvistettua sukupuolta.

Puolustusvoiminen kannalta on olennaista se, mistä ajankohdasta lähtien sukupuoli vahvistetaan toiseksi. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan Puolustusvoimille sukupuolen vaihtamisen käytännön vaikutuksen ilmenevät seuraavissa tilanteissa:

1. Sukupuolen vahvistaminen miehestä naiseksi

- Ennen varusmiespalveluksen suorittamista
- Varusmiespalveluksen aikana
- Varusmiespalveluksen jälkeen (reserviläinen)

2. Sukupuolen vahvistaminen naisesta mieheksi

- Ennen 30 ikävuotta
- Sukupuolen vahvistaminen mieheksi 30 ja 60 ikävuoden välillä

Puolustusministeriö toteaa, että toisaalta yksilön sukupuoli-identiteetti ja toisaalta hänen suhtautumisensa maanpuolustusvelvollisuuteen ja asevelvollisuuteen sekä hänen rooliinsa niissä ovat kussakin tapauksessa yksilöllisiä. Voidaan ajatella, että esimerkiksi reserviläinen, jonka sukupuoli vahvistetaan naiseksi vasta miehenä suoritetun varusmiespalveluksen jälkeen, olisi edelleen jatkossakin motivoitunut jatkamaan reserviläisenä ja osallistumaan kertausharjoituksiin tehtävänsä ja koulutuksensa mukaisesti, ottaen huomioon, että nykyisin asepalvelus on naisille mahdollista ja reservissä on myös naisia. Näin ollen reserviläisstatuksen säilyminen tulisi olla mahdollista myös niissä tapauksissa, joissa sukupuolen vahvistaminen naiseksi tapahtuu vasta reservissä olon aikana, mikäli asianomainen näin haluaa. Tämä olisi hänelle mahdollista joka tapauksessa niissä tilanteissa, joissa henkilö olisi ennen naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista vahvistettu naiseksi.

Hallituksen esityksessä oikeusvaikutusten suhteen esiin tuotu näkemys, että "kun henkilö vahvistaa sukupuolensa toiseksi, lähtökohtaisesti on perusteltua soveltaa häneen hänen vahvistetun sukupuolensa mukaista sääntelyä, koska henkilö nimenomaan haluaa tulla tunnustetuksi oman sukupuoli-identiteettinsä mukaisesti" voi muodostua ongelmalliseksi juuri näissä tilanteissa, joissa lain lähtökohtainen kategorinen soveltaminen voisi johtaa yksilön tahdon vastaiseen lopputulokseen. Asiassa tulisi harkita, tarvitaanko lakiin sukupuolen vahvistamisesta, asevelvollisuuslakiin tai lakiin naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta näitä tilanteita koskevaa täsmentävää sääntelyä, jolla varmistettaisiin reserviläisstatuksen säilyminen yhdenvertaisesti siihen halukkailla naisilla, jotka ovat suorittaneet varusmiespalveluksen miehenä. Puolustusministeriön

mukaan tätä asiaa tulisi selvittää erikseen tämän hankkeen yhteydessä. Lisätietoja asiassa puolustusministeriössä antaa hallitussihteeri Joono Lapinlampi.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

-

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnistettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

-

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

-

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

-

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

-

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Nordström Hanna
Puolustusministeriö

Lapinlampi Joono
Puolustusministeriö